

Reactie op het artikel in *Landschap* 21/3: 137-145

BRAM MABELIS

Dr. A.A. Mabelis
Ds. Keppellaan 36, 3958 JC
Amerongen.
Bram.Mabelis@wur.nl

In hun artikel “Angst voor Natuur” betogen Van den Berg & Ter Heijne (2004) dat natuur angst kan oproepen en dat zou invloed kunnen hebben op de waardering van natuur. Beleid en onderzoek lijken een blinde vlek te hebben voor dit negatieve aspect van natuurbeleving. Als eerste stap om die leemte op te vullen hebben de auteurs een verkennend onderzoek gedaan naar angstige ervaringen van Nederlanders in de natuur. Bij hun vraagstelling hebben ze echter geen onderscheid gemaakt tussen angst en vrees en daardoor zijn de conclusies van het onderzoek triviaal.

De belangrijkste vragen die Van den Berg en Ter Heijne stellen, zijn:

1. Welke objecten en omstandigheden in de natuur kunnen angstige ervaringen veroorzaken?
2. Welke emoties en sensaties ervaren mensen tijdens angstige confrontaties met de natuur?
3. In welke typen natuurlijke omgevingen ervaren mensen angst voor de natuur?

De onderzoekers maken geen onderscheid tussen angst, dat niet op een bepaald object is gericht, en vrees, waarvoor dat wel geldt (o.a. Hahn, 1962; Van den Berg, 1972). Als je bang bent voor iets, iets vreest, dan kun je dat meestal wel vermijden, maar angst overvalt je. Angst is existentieel: angst voor het niets, angst voor de dood. Als je bijvoorbeeld in een terrein een groep runderen met kalfjes tegen komt, kun je bang worden voor een mogelijke aanval en met een grote boog om de kudde heenlopen. Maar als je angstig wordt alleen al bij de gedachte van een ontmoeting met een kudde runderen zul je afzien van een bezoek aan een begraasd terrein. Alleen dat laatste is uit een oogpunt van natuurbehoud – waar het onderzoek immers betrekking op heeft – relevant. Door het onderscheid tussen angst en vrees niet in de vraagstelling te betrekken, leidt het onderzoek tot een zeer divers boeket van anekdotes en antwoorden en tot triviale conclusies.

Angst voor de natuur ‘Naturaephobia’ zou kunnen optreden als gevolg van een sterke vervreemding van de natuur (De Bruyn, 1999). Het gaat dan om angst voor alles wat niet door de mens beheerst kan worden. Voor zover die angst wordt opgeroepen door dieren, bijvoorbeeld spinnen (vraag 1), kan getracht worden deze te voorkomen door middel van natuureducatie. Het wegnemen van persoonlijke angst voor dieren (cluster 1, Van den Berg & Ter Heijne, 2004) en fysische natuurlijke omstandigheden (cluster 2: “confrontaties met natuurkrachten”, zoals onweer) is echter geen taak van de overheid en zou mijns inziens dan ook niet door de onderzoekers in het vervolgonderzoek moeten worden betrokken. Voor zover de angst betrekking heeft op natuurgebieden is het van belang te weten welke terreinkenmerken en situaties angst kunnen oproepen. Willen natuurbeheerders er iets aan hebben dan zou het onderzoek zich beter kunnen richten op angstopwekkende situaties die met het type natuurlijke omgeving te maken hebben (vraag 3): dicht bos (de confrontatie met een wild zwijn), hoogveen (idem met een adder), of een begraasde heide (ontmoeting met een kudde koeien).

In het natuurbeleid wordt ernaar gestreefd om zoveel mogelijk mensen gelegenheid te geven om van de natuur te genieten. Bepaalde gebieden zullen wellicht door bepaal-

de bezoekers worden gemeden omdat ze niet als veilig worden gevoeld. Voor zover dat als een bezwaar wordt gezien, kan een terreinbeheerder er rekening mee houden door verschillende gebruiksmogelijkheden aan te bieden en tevens goede voorlichting te geven. Bezoekers kunnen dan zelf kiezen of ze de confrontatie met hun natuurangst willen aangaan, zoals de auteurs van het artikel terecht opmerken. Hun advies om bij de inrichting van terreinen zoveel mogelijk angstopwekkende plekken en situaties te vermijden in de directe nabijheid van woningen, lijkt me niet in overeenstemming met de door hen voorgestane

keuzevrijheid. Zelfs in een stadspark kan een zodanige variatie worden aangebracht dat bezoekers die rust zoeken, zich in de buurt van een wat meer besloten vegetatie kunnen terugtrekken.

Literatuur

Berg, A.E. van den & M. ter Heijne, 2004. Angst voor natuur; een theoretische en empirische verkenning. *Landschap* 21/3: 137-145.

Berg, J.H. van den, 1972. *Dieptepsychologie*. Nijkerk. Callenbach.

Bruyn, G.J. de, 1999. Natuurbeleven als voorwaarde voor toekomstig natuurbehoud. *De Levende Natuur* 100 (7): 235-236.

Hahn, J.F., 1962. *An Introduction to Psychology*. NewYork. Doubleday.